

NEFND UM EFTIRLIT MEÐ LÖGREGLU

Borgartún 29, 105 Reykjavík

Sími: 545 8800. Bréfasími: 545 8051

Netfang: nel@nel.is

Tilv.: 21070009

Ákvörðun nr. 32/2023

Þann 13. júní 2023 kom nefnd um eftirlit með lögreglu saman til fundar og tók eftirfarandi ákvörðun nr. 32/2023.

Málsatvik

Nefnd um eftirlit með lögreglu barst erindi Lögreglustjórans á Suðurlandi þann 13. júlí 2021. Í erindinu kemur fram að þann 30. apríl 2021 hafi lögreglu borist tilkynning og beiðni um aðstoð á vettvangi, vegna meintrar óheimillar uppsetningar girðingar á einkalandi. Í erindinu segir að málið eigi sér nokkurn aðdraganda, þ. á m. með kærum til lögreglu á víxl sem snúast í meginráttum um deilur milli tveggja eigenda aðliggjandi jarða í umdæmi embættisins. Tveir lögreglumenn hafi brugðist við tilkynningunni, farið á vettvang og hitt þar kvartendur. Síðar sama dag hafi kvartendur haft samband við lögreglu og kvartað undan háttsemi annars lögreglumannsins. Þau hafi bæði verið hvött til að beina kvörtun sinni til nefndar um eftirlit með lögreglu, en hvorugt hafi virst vilja gera það. Í erindinu segir einnig að umræddur lögreglumaður hafi verið kallaður á fund hjá embættinu þann 10. júní 2021 þar sem honum hafi verið kynnt fram kominn kvörtun af hálfu borgara um framferði og starfsaðferðir hans í málinu og að embættinu bæri skylda að tilkynna slíkt til nefndar um eftirlit með lögreglu. Í bréfi embættisins segir að á framangreindum fundi hafi lögreglumaðurinn ekki óskað eftir því, að svo stöddu, að koma að athugasemdum vegna málsins.

Forsendur nefndarinnar

1.

Nefnd um eftirlit með lögreglu starfar á grundvelli VII. kafla lögreglulaga nr. 90/1996, sbr. breytingar á þeim með lögum nr. 62/2016. Helstu verkefni nefndarinnar, sbr. 1. mgr. 35. gr. a í nefndum lögum, eru að taka við kærum á hendur starfsmanni lögreglu fyrir ætlað refsivert brot við framkvæmd starfa hans annars vegar og taka við kvörtunum vegna starfsaðferða lögreglu eða framkomu starfsmanns lögreglu sem fer með lögregluvald hins vegar. Undir hið síðarnefnda falla kvartanir vegna háttsemi eða starfsaðferða sem ekki verða taldar refsiverðar en gætu meðal annars leitt til þess að lögreglumaður yrði áminntur í starfi eða æskilegar breytingar gerðar á starfsháttum og verklagi. Nefndin skal, sbr. 2. mgr. 35. gr. a, greina hvað felst í erindum sem henni berast og koma þeim til meðferðar hjá viðkomandi embætti.

Með vísan til framangreinds fellur það almennt ekki undir valdsvið nefndar um eftirlit með lögreglu að endurskoða eða fjalla um almennt mat lögreglu á beitingu úrræða á grundvelli lögreglulaga eða almennt um framkvæmd rannsóknar sakamála, beitingu rannsóknarúrræða eða um ákvarðanir handhafa ákærvalds um það hvort rétt sé að gefa út ákæru í máli. Hlutverk nefndarinnar er hins vegar að taka afstöðu til þess hvort um sé að ræða

ámælisverðar starfsaðferðir eða framkomu lögreglumanna við framkvæmd slíkra verkefna. Í því felst nánar tiltekið (og til dæmis) að taka afstöðu til þess hvort kvartað sé yfir því að háttsemi þeirra starfsmanna lögreglu sem að máli komu hafi ekki verið í samræmi við eðlilega starfshætti eða lög eða hvort starfsaðferðir hafi að öðru leyti farið út fyrir það sem eðlilegt var í því tilviki.

2.

Þann 28. júlí 2021 var erindið sent héraðssaksóknara til meðferðar með ákvörðun nefndarinnar nr. 67/2021. Nefndinni barst bréf frá embætti héraðssaksóknara dags. 31. janúar 2022 þar sem fram kom að við skoðun á gögnum hafi héraðssaksóknari talið sig vanhæfan til að fara með rannsókn málsins, vegna starfstengsla kærða við embættið. Héraðssaksóknari óskaði því eftir að ríkissaksóknari fæli öðru embætti rannsóknina. Ríkissaksóknari tók undir það mat og fól Lögreglustjóranum á Vesturlandi rannsókn þess með bréfi dags. 28. janúar sl.

Niðurstaða embættisins barst nefndinni þann 5. júní sl. Í niðurstöðunni kom fram að hluti málsins þótti ekki líklegur til sakfellis, sbr. 145. gr. laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og að fallið var frá saksókn í öðrum hluta málsins, með vísan til a. og d. liða 146. gr. sömu laga.

3.

Undir valdsvið nefndarinnar fellur hvernig tilteknir þættir lögreglustarfsins eru framkvæmdir eða ef lögregla lætur hjá liða að sinna lögmætu hlutverki sínu, sbr. 2. gr. laga nr. 90/1996, þ.e. að gæta almannaoðryggis og halda uppi lögum og reglu, að leitast við að tryggja réttaröryggi borgaranna og stemma stigu við afbrotum og koma í veg fyrir athafnir sem raska öryggi borgaranna og ríkisins, vinna að uppljóstrun brota, stöðva ólögmæta háttsemi og fylgja málum eftir í samræmi við það sem mælt er fyrir um í lögum um meðferð sakamála.

4.

Nefnd um eftirlit með lögreglu fór ítarlega yfir erindið, þau gögn sem henni bárust frá Lögreglustjóranum á Suðurlandi og niðurstöðu Lögreglustjórans á Vesturlandi. Af upptökum úr búkmyndavélum má sjá hvar lögreglumaðurinn kemur á vettvang og byrjar samskiptin á óþarfa ásökunum í garð þeirra hjóna sem áttu í hlut. Hjónin voru í upphafi róleg en urðu fljótt æst við framferði lögreglumannsins sem sá um afskiptin. Þá sést lögreglumaðurinn af ástæðulausu hrifsa í upphandlegg mannsins og draga hann áfram án þess að tilkynna honum að hann sé handtekinn og ætla að neyða hann inn í lögreglubífreiðina. Einnig sést á upptökunum hvar lögreglumaðurinn ýtir við konunni þannig að hún fellur aftur fyrir sig í götuna. Loks vísar nefndin til þess að misræmi er á því sem sést í upptökum úr búkmyndavélum og því sem lögreglumaðurinn skrifaði í lögregluskýrslu.

Lögregla hefur heimild í 16. gr. lögreglulaga nr. 90/1996 til þess að handtaka mann og færa á lögreglustöð í þeim tilgangi að halda uppi lögum og reglu svo sem ef maður ærist á

almannafæri eða veldur þar hneyksli eða hættu á óspektum. Þá segir í 2. mgr. 16. gr. að lögregla skuli gera manni grein fyrir ástæðum þess að hann er handtekinn og færður á lögreglustöð. Nefndin fær ekki séð að manninum hafi verið kynnt ástæða þess að lögreglumaðurinn ætlaði að handtaka hann líkt og ákvæði laga gera ráð fyrir.

Nefndin bendir á að samkvæmt ákvæðum 3. kafla laga nr. 90/1996 ber lögreglu að sýna árvekni í starfi sínu og kunna glögg skil á skyldum sínum og þeirri ábyrgð sem starfinu fylgir. Þá skal lögregla rækja störf sín af kostgæfni og samviskusemi og ávallt gæta fyllstu hlutlægni og réttssýni. Lögregla skal gæta þess að mönnum verði ekki gert tjón, óhagræði eða miski framur en óhjákvæmilegt er eftir því sem á stendur. Þá má lögregla ekki beita sakaðan mann harðræði fram yfir það sem lög heimila og nauðsynlegt er til þess að vinna bug á mótþróa hans gegn lögmætum aðgerðum né á annan hátt beita hann ólögmætri þvingun í orði eða verki, svo sem með hótunum. Handhöfum lögregluvalds er heimilt að beita valdi við framkvæmd skyldustarfa sinna. Aldrei mega þeir þó ganga lengra í valdbeitingu sinni en þörf er á hverju sinni, sbr. 14. gr. laga nr. 90/1996. Þá skal lögregla aðeins taka íþyngjandi ákvörðun þegar lögmætu markmiði verður ekki náð með öðru og vægara móti og skal þess þá gætt að ekki sé farið strangar í sakirnar en nauðsyn ber til, sbr. 12. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993.

Ekki verður séð að aðgerðir lögreglumannsins á vettvangi samræmist þessum skyldum; hvorki gagnvart manninum né konuninni, sem lögreglumaðurinn reif harkalega í og ýtti við með þeim afleiðingum að hún datt aftur fyrir sig á malarveg. Telur nefnd um eftirlit með lögreglu að lögreglumaðurinn hafi gengið lengra en nauðsyn krafði við störf sín í umrætt sinn.

Samkvæmt framangreindu og með hliðsjón af niðurstöðu héraðssaksóknara telur nefndin að uppi séu vísbendingar um að háttsemi lögreglumannsins samræmist ekki III. kafla laga nr. 90/1996 og geti talist ámælisverð og beinir þeim tilmælum til Lögreglustjórans á Suðurlandi að taka málið til þóknarlegrar meðferðar, sbr. 2. mgr. 35. gr. laga nr. 90/1996.

Niðurstaða

Nefnd um eftirlit með lögreglu beinir þeim tilmælum til Lögreglustjórans á Suðurlandi að taka málið til þóknarlegrar meðferðar.

Reykjavík, 13. júní 2023

Margrét Einarsdóttir
varaformaður

Kristín Edwald
Kristín Edwald

Margrét Einarsdóttir

Þorbjörg I. Jónsdóttir
Þorbjörg I. Jónsdóttir